

Rudzcy herbu Świnka, czyli jak rodzina szlachecka budowała i trwonila pozycje majatkowo-spoleczna w sredniowieczu i czasach nowozytnych

Uwagi wstepne

Badania nad rodzinami szlacheckimi pozwalaja na nakreslenie ogolnego obrazu tego uprzywilejowanego stanu Polski poznośredniowiecznej i nowozytniej. Niniejszy artykul opisuje, na przykladzie jednej z wielunskich rodzin – Rudzkich herbu Świnka – w jaki sposob w sredniowieczu i czasach wczesnonowozytnych szlachta tworzyła swój majatek ziemski, jak go tracila i jaki miało to wplyw na pozycje spoleczna i polityczna zarówno jednego z jej przedstawicieli, jak i też całego rodu.

Podstawa zrodlowa niniejszego artykulu stanowią w glownej mierze ksiegi sadowe powiatu wielunskiego. Cennych informacji dostarczaja takze: *Acta Consistoris Wielunensis* (dalej: ACW), *Metryka Koronna* (dalej: MK) oraz, zebrane przez K. Wójcikiewicza (1938-1939), materiały do „*Kodeksu dyplomatycznego miasta Wielunia (1369-1635)*”.

Wśród zrodel drukowanych nalezy wymienic przede wszystkim: *Matricularum Regni Poloniae summaria* (dalej: MRPS), zbiory dokumentow zakonu pauliniego w Polsce z lat 1328-1524, opracowane i wydane przez J. Fijałka (1938) w *Zbiorze dokumentow OO. Paulinow w Polsce* (dalej: ZDZP I) oraz przez J. Zbudniewka (2004) w *Zbiorze dokumentow zakonu Paulinow w Polsce*, dokumenty kapitul gnieznieskiej i poznanieskiej z XV i pierwszej polowy XVI wieku, opracowane przez B. Ulanowskiego (1902) w drugim tomie *Act capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta* (dalej: AC), dokumenty znajdujace sie w kodeksie dyplomatycznym Wielkopolski oraz dokumenty opracowane i wydane przez A. Z. Helcla (1870) w drugim tomie *Starodawnych Prawa Polskiego Pomnikach* (dalej: WKSK) i przez B. Ulanowskiego (1886) w osmych tomie tego wydawnictwa, a takze dziesiatą ksiege *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae* J. Długosza (1985).

Wielu waznych informacji zrodlowych dostarczaja takze: *Slovník historyczno-geograficzny wojewodztwa krakowskiego w sredniowieczu* (red. A. Gąsiorowski, F. Sikora 1989) i opracowany przez R. Rosina (1963) *Slovník historyczno-geograficzny ziemi wielunskiej w sredniowieczu*.

Spośród prac historycznych, dotyczacych opisywanego w artykule problemu, nalezy wymienic przede wszystkim prace B. Mozejko (1995) *Przynaleznosc rodowa Stańczyka z Rudy, Słupska i Gródka*, w ktorej zostala poruszona sprawa przynaleznosci rodowej pierwszych pokoleń rodziny Rudzkich, artykuly J. Laberscheka (1993a, b, 1994) poświęcone wojnom Władysława Opolczyka z królem Władysławem Jagiellą u schyłku XIV w. Cennych informacji dostarczył również rozdział poświęcony stosunkom własnościowym na obszarze gminy Mokrsko, zamieszczony przez T. Nowaka (2004) w pracy pt.: *Dzieje Mokrska i okolicznych wsi do polowy XVI wieku*. Przydatne też okazały się wykazy urzedników dawnej Rzeczypospolitej umieszczone w drugim, trzecim, czwartym i dziesiatym tomie

Urzędników dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku (red. A. Gąsiorowski, 1985, 1990, 1992 a, b, 1993).

I. Majątek.

Nadania.

Możliwe, że ok. 1370 r. książę Władysław Opolczyk, władający w tym okresie ziemią wieluńską, nadał Ślązakowi Andrzejowi z rodu Świnków dwie miejscowości w Wieluńskim: Rudę (od niej opisywana rodzina nazwała się w XV w. Rudzkimi) i Słupsko (KDP 1858, nr 174; B. Możejko 1995, s. 187). Przed 1458 r. Stanisław Stańczyk z Rudy, syn Andrzeja, otrzymał od króla Kazimierza Jagiellończyka połowę Diakonowa¹ - królewszczyzny leżącej w powiecie horodelskim (GWI, ks. I, k. 8, 102v; AGZ 1906, nr 928, 2202, 2290). W 1506 r. król Zygmunt Stary nadał Andrzejowi Stańczykowi z Rudy dom murowany i opuszczony w Chęcinach, na którym zapisał mu ze względu na remont 20 grzywien (MRPS 1910, nr 2714).

Dziedziczenie.

Po śmierci Andrzeja jego synowie: Stańczyk², Jan i Andrzej (tablica 1) odziedziczyli Rudę i Słupsko. Oni także, po śmierci swojego wuja Klemensa z Gródka (brata matki Świętochny, córki Michała z Gródka), stali się właścicielami 13 wsi koło Nowego Sącza w Krakowskim: Gródka, Załęży, Wiesiółki, Bartkowej, Górowej, Glinnika, Przedonicy Starej, Klecia, Będzieradza, Siedlisk, Chromej, Laskowca i Posadowej (F. Sikora 1989, s. 85).

Darowizny.

W 1463 r. wymieniony wyżej Stanisław Stańczyk darował swojej żonie Zofii 6 chłopów w Rudzie (GWI, ks. I, k. 102v). W 1471 r. oraz w latach 1476-1478 często na dworze Kazimierza Jagiellończyka przebywał inny Stanisław Stańczyk z Rudy. Otrzymywał wówczas od króla różne podarki czy to pieniężne, czy też rzeczowe. W dniu 4 marca 1476 roku dostał od monarchy 6 grzywien, za które kupił stawy w Kowalach. Trzy miesiące później Stańczyk otrzymał 3 floreny. W dniu 5 lipca tegoż roku niejaki Kaso Balicki oddał mu z upoważnienia króla 7 łokci (ok. 4,1 m.) sukna. W tym samym miesiącu Stanisław obdarowany został jeszcze dodatkowymi 8 łokciami (ok. 4,7 m) sukna (RK 1960, s. 40, 112, 115, 119, 132, 136, 137, 140, 142, 162, 191, 20, 201, 205, 220, 222, 226, 229, 231, 232, 236). W 1497 r. Andrzej Stańczyk, razem z bratem Janem Stańczykiem, otrzymali od swojego drugiego brata Bieniasza Wilama, dobra dziedziczne w Rudzie. W 1508 r. Jan Stańczyk Rudzki i jego małoletni bratanek Bartłomiej, syn Jerzego Rudzkiego, otrzymali od Andrzeja Stańczyka Rudzkiego jego dobra dziedziczne w Rudzie. W ich posiadanie Jan i Bartłomiej mieli wejść dopiero po śmierci Andrzeja (GWI, ks. II, k. 429v, 495v; MRPS 1912, nr 9431). W 1517 r. wspomniany Jan Stańczyk zobowiązał się wobec swojego siostrzeńca Benedykta Rychłowskiego, syna Jana Lisa Rychłowskiego i Katarzyny, zmarłej siostry tegoż Jana Stańczyka, że dołączy do macierzyzny Benedykta część swoich dóbr, odziedziczonych po matce, z powodu nie wypłacenia posagu Katarzynie (GWI, ks. III, k. 45).

Zakupy.

W 1459 r. Stanisław Stańczyk nabył od Dzierzka z Rychłowic, niestety za nieznaną sumę, pół łana w Rudzie od strony tychże Rychłowic (R. Rosin 1963, s. 145). W 1497 r. Andrzej Stańczyk kupił od swojego brata Bieniasza Wilama część jego działu w Rudzie. Rok później tenże Andrzej Stańczyk zastawił owemu Bieniaszowi 3 łany w Rudzie za 22 grzywny (GWI, ks. II, 14, 28v, 32v, 45, 59v-60, 90-90v, 120). W dniu 27 października 1523 r. Paweł Rudzki, syn Jana Stańczyka i Anny, odkupił od Jana Starzeńskiego za 20 grzywien połowę łana sołtysiego. Wcześniej został on sprzedany owemu Janowi przez Bieniasza Wilama, stryja Pawła (GWI, ks. III, k. 252v).

Dobra przysądzone.

W 1497 r. król Jan Olbracht wystawił Janowi Stańczykowi dokument, na podstawie którego Rudzki mógł ubiegać się o skonfiskowane, za niestawienie się na wyprawę mołdawską z 1497 roku, dobra Stanisława Oremusa z Gaszyna, Macieja z Nietuszyny i Jana, kmiecia z Mierzyc. Wkrótce jednak Jan Rudzki i Stanisław zawarli w tej sprawie ugodę, w wyniku której doszło pomiędzy nimi do podziału posiadłości Stanisława (MRPS 1907, nr 1149; ZW, ks. I, k. 10-10v). Taki sam dokument królewski uprawniający do nabycia dóbr, skonfiskowanych za niestawienia się na wyprawę mołdawską, otrzymał w dniu 3 października 1497 r. Bieniasz Wilam, brat Jana Stańczyka. Miał on prawo do posiadłości mieszczek wieluńskich w Rudzie: Agnieszki, wdowy po Janie Wyszemborku i jej siostry Anny oraz do działów kmieci z Rudy: Grzegorza i Wojciecha Orłów, poddanych Jana Rychłowskiego z Rudy. Tenże Jan wystąpił jednak sędownie w tej sprawie przeciwko Bieniaszowi i ostatecznie odzyskał obu kmieci (MRPS 1907, nr 917; ZW, ks. I, k. 9-9v).

Zastawy.

Przed 1462 rokiem Elżbieta, siostra (*soror*) Andrzeja Stańczyka z Rudy, żona Jerzego Starzeńskiego, i jej syn Piotr zastawili Stanisławowi Starzeńskiemu łan ziemi w Rudzie. Po śmierci Elżbiety Stanisław oddał w 1462 roku owemu Andrzejowi tenże łan i unieważnił wszystkie na nim zapisy. Stańczyk zastawił jednak ponownie ów łan Stanisławowi za 6 florenów i 8,5 grzywny. W następnym roku dokonał zastawu drugiego łanu w Rudzie Stanisławowi Strzechowskiemu za 7 florenów i 8,5 grzywny (GWI, ks. I, k. 92v, 101). W dniu 31 października 1519 roku Bieniasz Wilam, wspólnie z żoną Katarzyną, zastawili Sędziwojowi Rychłowskiemu za 2,5 grzywny folwark, aż do pola pod Osjakowem. Czas trwania zastawu określono równo na jeden rok, począwszy od Bożego Narodzenia (GWI, ks. III, k. 130v). W dniu 5 lutego 1532 roku wspomniany Paweł Rudzki zeznał w sądzie grodzkim wieluńskim, że podsędek wieluński Mikołaj Starzechowski z Mierzyc oddał mu dług w wysokości 70 grzywien. Te Mikołaj pożyczył od niego pod zastaw całej swojej macierzyzny (GWI, ks. III, k. 252v). W 1544 r. Walenty, syn Andrzeja Janowica i Barbary Żarskiej, zastawił za 65 florenów dobra macierzyste Stanisławowi Madalińskiemu i jego synom: Janowi, Andrzejowi, Antoniemu i Zygmunutowi (GWI, ks. V, k. 87, 354v). W 1546 r. Marcin, syn Bieniasza Wilama i Katarzyny, otrzymał od Jana, syna

Wojciecha oraz Stanisława, syna Pawła Urbańskiego, w zastaw za 7,5 grzywny dział ich siostry Anny, córki Wojciecha, w Rudzie (ZW, ks. II, k. 66v).

Podział majątku.

W 1510 r. Jan Stańczyk, razem ze swoją bratową Anastazją, wdową po Jerzym Rudzkim, dokonali podziału dóbr w Rudzie, które jego brat Andrzej Stańczyk zapisał mu i synowi Anastazji - Bartłomiejowi. Jan otrzymał wówczas łąn, zwany *młynkowski* z ogrodem oraz 6 innych ogrodów, znajdujących się przy dziale Bieniasza Rudzkiego i łąnie zwanym *marcinkowskim*. Anastazja otrzymała zaś połowę opustoszałego łąnu w kierunku wsi Wierzchlas oraz łąn, w którym siedziała chłopka Małgorzata Wdowa. Dla odgraniczenia pól i lasów w folwarku, Anastazja ustawiła 6 kopców granicznych w polu, leżącym w kierunku wsi Kamionka, oraz 9 kopców między łąnami *marzynkowskim* i *zelwanowskim* (GWI, ks. II, k. 367, 430v, 436v, 495v-496).

Wyprzedaż dóbr.

Majątek odziedziczony przez Stańczyka, Andrzeja i Jana, synów Andrzeja (zob. wyż.), po Klemensie z Gródka był mocno zadłużony. Andrzejowice pozywani przed sąd przez wierzycieli, domagających się spłaty długów, zostali zmuszeni do stopniowego wyprzedawania włości. Najpierw, w latach 1399-1400, Stańczyk wspólnie z bratem Andrzejem wystąpili przeciwko Staszкови z Bobowej o 400 grzywien i tyleż kary za sprzedaną Staszкови wieś Siedliska. Wówczas Staszek pozwał Stańczyka o cały dług żydowski, poręczany przez tegoż Stańczyka Klemensowi z Gródka, oraz o uwolnienie z długów, sprzedanych mu Siedlisk. Stańczyk oddalił roszczenia powoda, gdyż pełnomocnik Staszka przekładał termin rozprawy nieprawnie, na podstawie zwykłej choroby (SPPP 1886, nr 8317, 8701, 8317, 10600, 10611, uw. 277/67, 301/30-31, 303/ 10-11, 312/4-5, 325/41-42). W latach 1399-1400 Stańczyk i Jan procesowali się z Prędotą z Nieprześni, który w 1399 roku pozwał Stańczyka o 20 grzywien kary, ale ostatecznie to Prędotą został skazany na zapłacenie pozwanemu kary piętnadziestej – wynoszącej 3 grzywny (SPPP 1886, nr 9327, 9328, 9332, 9335, uw. 290/52; WSKS 1870, nr 534). W dalszym procesie Prędotą pod karą piętnadziestą i królewską, czyli siedmnaście wynoszącą 14 grzywien, miał Stańczykowi zapłacić 88 grzywien. Rok później Stańczyk, jego pięciu kmieci oraz sołtys z Bartkowej zostali pozwani przez Prędotę: Andrzejowic w sprawie o zabranie dokumentów sądowych od Żydów i niezwrócenie ich, a kmieci o przeszkadzanie ciężeniu. Pozwani jednak nie stawili się w sądzie. Na tym zakończyły się już spory Rudzkich z Prędotą o długi pozyskane w jakikolwiek sposób z tytułu poręki za Klemensa z Gródka (SPPP 1886, nr 9713, 9905, 10051, 10292, 10232-10234, 10273, 10274, 10309, 10434, 10470, 10496, 10662). W 1399 roku Stańczyk, poręczając za brata Andrzeja, zawarł ugodę z Małgorzatą, żoną Wiernka z Rożnowa, która poręczała za synów z pierwszego małżeństwa z Piotrem Rożnem - Andrzeja i Rafała. Stańczyk zobowiązał się wówczas występować we wszystkich sprawach sądowych o długi żydowskie, nie oddalać żadnej z nich i wspólnie z bratem płacić wszystko, jeśli ktokolwiek pozwie Małgorzatę i jej synów o te długi, które Piotr Rożen poręczał Klemensowi z Gródka. Gdyby Stańczyk razem z

bratem sprzedali jedną ze wsi, odziedziczonych po ich wuju Klemensie, uzyskane w ten sposób pieniądze przeznaczone zostałyby wyłącznie na spłacenie tych długów. Obie strony miały już więcej nie procesować się. W 1400 roku Stańczyk i Andrzej zobowiązali się zwrócić 40 grzywien długu żydowskiego i procenty Żegocie z Gnojna, pod warunkiem wwiązania (czyli wprowadzenia w posiadanie), jego samego lub jego braci do dóbr rodowych Andrzejowiców. W 1402 roku wspomniana już Małgorzata z Rożnowa, razem ze swoimi dziećmi: Andrzejem, Rafałem i Femką, pozwała Stańczyka o dziedzictwo Gródek i wsie do niego przynależne (F. Sikora 1989, s. 86). W 1404 roku Stańczyk dał za 7 grzywien swojemu dworzaninowi Piotrowi Wiesioleckiemu, sołtysowi z Wiesiołki, nie podzieloną wieś Załęże, którą Rudzki posiadał razem ze swoim bratem Andrzejem (KDP 1858, nr 174). W dniu 27 maja 1410 roku Piotr z Kurowa kupił od Rudzkich 13 wsi, należących niegdyś do ich wuja, za 2000 grzywien i za kmiecia z Brzozowej Gaci (F. Sikora 1989, s. 86). Odtąd w rękach Rudzkich pozostały tylko Ruda i Słupsko³. Tego samego dnia (27 maja 1410 roku) arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Kurowski zobowiązał się do najbliższego św. Mikołaja - czyli 6 grudnia - dać Andrzejowicom 250 grzywien pod warunkiem, że jeśli Piotr z Kurowa będzie miał kłopoty z posiadaniem wyżej wymienionych wsi, to arcybiskup doniesie o tym Stańczykowi oraz Andrzejowi i zastąpi Piotra w tej sprawie, a gdyby nie został zachodźcą, to zostanie uwolniony od tych 250 grzywien i spłacony z tej sumy (WKS 1870, nr 1250, 1251).

W dniu 25 listopada 1477 roku wspomniany już Stanisław Stańczyk sprzedał Kazimierzowi Jagiellończykowi 8 koni za 17 florenów (RK 1960, s. 246).

W 1498 roku Jerzy Rudzki sprzedał - niestety za nieznaną sumę - część swojego działu w Rudzie Mikołajowi i Katarzynie Konopnickim z Kroczeva, teściom swojego brata Jana (GWI, ks. II, k. 14, 45).

Przed 1508 roku Andrzej Stańczyk z Rudy prawdopodobnie sprzedał swoje dobra w ziemi bełskiej⁴. Świadczy o tym fakt, że Rudzki, będąc bezdzietnym, zapisał swojemu bratu Janowi Stańczykowi i małoletniemu Bartłomiejowi, synowi Jerzego, drugiego brata, już jedynie swoje dobra w Rudzie (GWI, ks. II, k. 429v, 495v; MRPS 1910, nr 9431).

W 1521 roku Bieniasz Wilam, razem ze swoim synem Wawrzyńcem, sprzedali Dorocie Starzeńskiej, żonie Stanisława Zawojkiego, córce Stanisława Starzeńskiego za 80 grzywien 2 łany osiadłe i 2 opustoszałe wraz z ogrodem w Rudzie (GWI, ks. III, k. 184). Tuż przed śmiercią Bieniasz (zm. ok. 1523 roku) sprzedał Janowi Starzeńskiemu połowę łana, należącego do sołectwa w Rudzie (GWI, ks. III, k. 130v, 184, 252v). Ok. 1525 roku Paweł Rudzki sprzedał Piotrowi Chwalibowskiemu 1 łan ziemi, zwany jurgowskim, i część folwarku w Rudzie za 20 grzywien (GWI, ks. III, k. 277v).

Przejmowanie przez powinowatych.

Prawdopodobnie w ręce zięciów i ich rodzin przeszły małopolskie dobra (niestety nieznanne) kasztelana połanieckiego Andrzeja Stańczyka, który miał tylko same córki: Elżbietę, Katarzynę i Barbarę (B. Możejko 1995, s. 187).

II. Małżeństwa. Posagi i wiana.

W 1466 roku kasztelan połaniecki Stanisław Stańczyk z Rudy wziął od swojej żony Zofii 120 grzywien posagu, które oprawił jej na swoich dziedzicznych dobrach w Rudzie (GWI, ks. I, k. 136). W 1497 roku Jan Stańczyk otrzymał od swojej żony Anny, córki Mikołaja i Katarzyny Konopnickich z Kroczewa, 100 florenów posagu. Jan zapisał jej taką samą sumę wianną na połowie swojego folwarku i reszcie działu w Rudzie (MRPS 1907, nr 1149). W 1521 roku Jadwiga, córka Bieniasza Wilama i Katarzyny, żona Jakuba Wantasza, wójta Radomska, otrzymała od matki posag w wysokości 20 grzywien, zapisany na połowie folwarku w Rudzie (ACW, t. III, k. 279v; GW, ks. III, k. 176).

III. Świadcowanie na dokumentach.

W dniu 26 września 1412 roku Stańczyk Andrzejowic świadcował na dokumencie sędziego i starosty wieluńskiego Wiktora z Toporowa, zatwierdzającym przedłożony przez przeora klasztoru św. Mikołaja w Wieluniu akt ugody w sprawie sołectwa we wsi Dzierzniki (ZDZP I 1938, nr 60). W kwietniu 1413 roku, w obecności między innymi rycerza Andrzeja ze Słupska (brata Stańczyka), Mikołaj (krawiec z Wielunia) stwierdził, że została zawarta ugoda między wójtem Stanimirem, rajcami, ławnikami, krawcami i całym pospółstwem miasta Wielunia z jednej, a z nim z drugiej strony z powodu różnych spraw spornych (K. Wójcikiewicz 1938-1939, s. 32). W tym samym roku Stańczyk z Rudy i Słupska (późniejszy podsędek wieluński) został świadkiem zatwierdzenia przywileju w sprawie nabycia sołectwa we Wróblewie przez Tomasza z Komornik (ZDP, nr 756). W dniu 18 czerwca 1414 roku wspomniani wyżej bracia Stańczyk i Andrzej Andrzejowice byli świadkami w sprawie przysądzenia mieszczanom wieluńskim, przez sędziego Wiktora z Toporowa, połowy wsi Kurów w powiecie wieluńskim, otrzymanej od Jakusza Kurowskiego (K. Wójcikiewicz 1938-1939, s. 32). Pod koniec 1419 roku obaj Andrzejowice świadcowali w sprawie granic między wsiami Masłowice i Starzenice (KDW 1905, nr 309). W dniu 7 lutego 1424 roku na dokumencie nobilitacji Stanisława z Kraszkowic jako jeden ze świadków pojawił się Andrzej z Rudy (MK, ks. LXVI, k. 45v-46). W dniu 14 stycznia 1444 roku był on świadkiem ufundowania przez Jana Długosza z Czernic ołtarza w kościele parafialnym w Brzeźnicy (KDW 1905, nr 716). W 1459 roku Andrzej Stańczyk (późniejszy podsędek wieluński) wystąpił razem z 8 innymi szlachcicami wieluńskimi i 7 chłopami jako świadek w procesie przed oficjałem wieluńskim Mikołajem z Rogulic, przeciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi w sprawie pewnych wykroczeń dotyczących wiary katolickiej, jakich się ów dopuścił (ACW, t. I, k. 5; AC 1902, nr 813). W 1464 roku Andrzej poręczył za Wiktora z Mierzyc, że ten pozostanie w zgodzie z Jerzym z Toporowa (GWI, ks. I, k. 116). W 1467 roku kasztelan połaniecki Stanisław Stańczyk został jednym z gwarantów dokumentów potwierdzających pokój toruński z 1466 roku (B. Możejko 1995, s. 186).

IV. Urzędy. Awanse i degradacje.

W 1391 roku Stańczyk Andrzejowic, będący wówczas burgrabią wieluńskim⁵ i należący do zaufanych ludzi księcia Władysława Opolczyka, bronił zamku w

Wieluniu przed wojskami królewskimi, nawet już po kapitulacji samego miasta. Został za to skazany na ścięcie mieczem, ale w ostatniej chwili ułaskawił go zwycięski Władysław Jagiełło. Stańczyk nie utrzymał jednak swojego stanowiska (J. Dąbrowski 1961, s. 47-48; R. Rosin 1961, s. 84; J. Długosz 1985, s. 213-216; J. Laberschek 1993 a, s. 133, 1993 b, s. 5-10, 1994, s. 154; J. Sperka 1995, s. 307-322, 2004, s. 117; M. Antoniewicz 1998, s. 131-132). W 1405 roku Stańczyk został mianowany podsędkiem wieluńskim (MK, ks. XXIV, k. 196). Wydaje się, że pełnił on ten urząd tylko przez rok, gdyż ani wcześniejsze, ani późniejsze źródła nie mówią o nim jako o podsędku (MK, ks. LXVI, k. 45v)⁶. W 1421 roku podsędkiem wieluńskim został Stańczyk z Rudy i Słupska. Urząd ten piastował do 1440 roku (R. Rosin 1963, s. 145; A. Szymczakowa 1985 s. 151; B. Możejko 1995, s. 187). Kolejnym dygnitarzem ziemskim z rodziny Rudzkich herbu Świnka był Andrzej z Rudy, który w 1444 roku został podsędkiem wieluńskim (A. Szymczakowa 1985, s. 156). W 1466 roku dworzaniem królewskim był Stanisław Stańczyk (występujący pod imieniem Stańczyka) z Rudy. Dziesięć lat później został podkomorzym króla Kazimierza Jagiellończyka. Był nim do 1477 roku (GW, ks. I, k. 136; RK 1960, s. 140, 205; K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska 1992, s. 115; B. Możejko 1995, s. 187). W 1467 roku Stanisław Stańczyk, syn Andrzeja, został kasztelanem połanieckim. Urząd ten sprawował do 1484 roku (J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska 1990, s. 395). W 1478 roku podsędkiem wieluńskim został Andrzej Stańczyk z Rudy. Urząd ten pełnił do 1480 r. (ACW, t. I, k. 200v). Andrzej był czwartym członkiem rodziny Rudzkich, który sprawował ten urząd. W 1486 roku jednym z dworzan królewskich był krewny Andrzeja Stańczyka z Rudy, podsędka wieluńskiego, również noszący imiona Andrzej Stańczyk (TPaw. 1897, t. II, s. 102). W 1498 roku został on wojskim wieluńskim. Był nim do 1510 roku, kiedy to dobrowolnie zrezygnował z tego urzędu (ACW, t. I, k. 358; MRPS 1912, nr 8995, 9431; S. Kozierowski 1929, s. 162; E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz 1993, s. 237). W latach 1506-1510 sprawował urząd stolnika bełskiego (H. Gmiterek, R. Szczygieł 1992, s. 66).

Podsumowanie

Obserwując zmiany zachodzące w położeniu majątkowo-społecznym Rudzkich herbu Świnka w XV i pierwszej połowie XVI w., można dokładnie przeanalizować, w jaki sposób polska szlachta z przełomu średniowiecza i czasów nowożytnych budowała swój majątek i jak mogła go utracić oraz jakie niosło to ze sobą konsekwencje. Najpierw Ślęzak - Andrzej herbu Świnka - otrzymał od Władysława Opolczyka dwie miejscowości w ziemi wieluńskiej. Z kolei synowie Andrzeja odziedziczyli po swoim wuju macierzystym 13 wsi koło Nowego Sącza, które były mocno zadłużone. Dlatego też zostali zmuszeni, aby sprzedać pod koniec pierwszej dekady XV w. Jednak jedna z gałęzi, omawianej rodziny, musiała mieć jeszcze inne posiadłości w Małopolsce, skoro Stanisław Stańczyk Rudzki został w 1467 roku kasztelanem połanieckim. Jego dobra prawdopodobnie przeszły poprzez córki w ręce zięciów i ich rodzin. Również dobra, które w ziemi bełskiej posiadał przedstawiciel

innej jeszcze gałęzi Rudzkich – Andrzej Stańczyk – zostały w nieznanym sposobie utracone przez nich. Ostatecznie na początku XVI wieku Rudzcy posiadali tylko Rudę w powiecie wieluńskim. Zakupy ziemi, których dokonywali, były za małe, aby zrekompensować im utracone posiadłości.

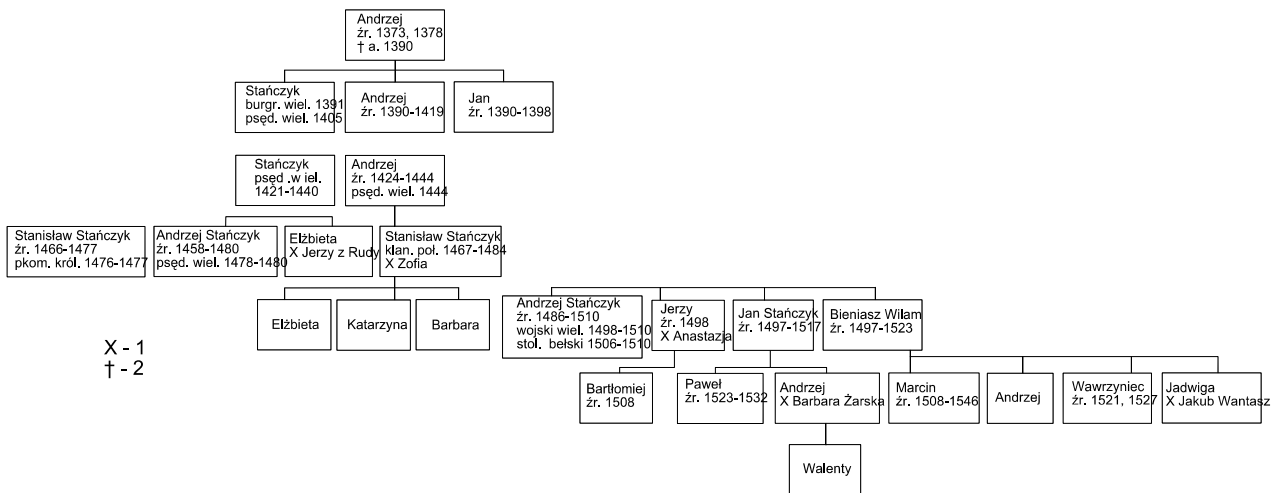
W podobny sposób, jak Rudzcy, majątki budowała szlachta w całej Polsce: otrzymując nadania od panujących, dziedzicząc ziemię po przodkach, kupując nowe dobra albo biorąc w zastaw królewskiej ziemi lub dzierżawiąc ziemię od innych szlachciców. Nowe dobra wносиły też swoim mężom w posagu żony.

Jednak cały majątek w rękach jednej osoby mógł być utrzymany w zasadzie tylko w pierwszych pokoleniach rodzin szlacheckich. Z upływem czasu, w miarę rozrastania się rodu, dobra dzielono pomiędzy poszczególnych jego przedstawicieli. Prowadziło to do rozdrobnienia majątku, którego wartość, jako całości, malała. Brak pieniędzy lub zadłużenie dóbr prowadziło do ich wyprzedaży, zastawów, których nie udawało się odzyskać. Często też niektóre włości przechodziły poprzez córki, wnosząc je w posagu, w ręce powinowatych rodzin.

Od wielkości posiadanego majątku i rodzinnych koligacji zależała kariera urzędnicza szlachcica. Im ktoś był bogatszy i miał możniejszego protektora, tym miał większe znaczenie wśród lokalnej społeczności szlacheckiej, otrzymywał też wyższe urzędy. Już świadkowanie na dokumentach, czy to królewskich, czy starościńskich lub też dygnitarzy ziemskich, świadczyło o znaczeniu danej osoby. Już w 1391 roku Stańczyk, syn Andrzeja z Rudy, został burgrabią wieluńskim z mianowania księcia Władysława Opolczyka i z tego też tytułu był zarządcą okręgu zamkowego. Spośród Rudzkich urząd senatorski otrzymał jedynie Stanisław Stańczyk, kasztelan połaniecki w latach 1467-1484. Niższe urzędy piastowali natomiast: Stańczyk, podsędek wieluński w 1405 roku (ten sam, który był burgrabią wieluńskim, ale został pozbawiony tego urzędu przez Władysława Jagiełłę) oraz Stańczyk – również podsędek wieluński w latach 1421-1440, a także Andrzej Rudzki – też podsędek wieluński w 1444 roku i Andrzej Stańczyk – także podsędek wieluński w latach 1478-1480. Wynika z tego, że Rudzcy przez kilka pokoleń obsadzali jedynie podsędkostwo wieluńskie. Nie był to, co prawda, urząd senatorski, ale zaliczany był do dygnitarskich urzędów ziemskich, co świadczy o ówczesnym znaczeniu omawianej rodziny.

Karierę na dworze królewskim zrobił natomiast Stanisław Stańczyk z Rudy, który był częstym, szczerze obdarowywanym gościem Kazimierza Jagiellończyka, a w 1476 roku został podkomorzym tegoż króla.

Utrata zdecydowanej większości majątku przez Rudzkich herbu Świnka w XV i na początku XVI w., uczyniła z tej zamożnej, urzędniczej, wielowioskowej szlachty, ubogą, mało znaczącą szlachtę jednowioskową. Taki sam los był udziałem wielu rodzin szlacheckich Polski średniowiecznej i nowożytnej, które potraciwszy swoje majątki zasilaly szeregi biednych szlachetnych, a w końcu też i wymierały.

Tablica 1. Rudzcy herbu Świnka

Legenda

1 - małżonek/małżonka; 2 - zmarł/a; a. - ante; burgr. - burgrabia; klan. - kasztelan; król - królewski; pkom. - podkomorzy; pol. - połaniecki; psęd. - podsędek; stol. - stolnik; wiel. - wieluński; źr. - w źródłach

Przypisy

¹ Drugą część dzierżawił inny Rudzki - Andrzej Stańczyk (GWI, ks. I, k. 14).

² W historiografii polskiej od dawna toczony był spór o jego przynależność rodową. Jan Długosz (1985, s. 215) zaliczył Stańczyka do rodu Świnków. Tym tropem podążył też B. Paprocki (1858, s. 396-398, 870), który stwierdził jednak, że Stańczyk z Rudy herbu Świnka był starostą wieluńskim w 1185 roku i występował jako poddany księcia wielkopolskiego Władysława. Tadeusz Żebrowski (1981, s. 16, 23) – badacz rodu Świnków – napisał, że Paprocki pomylił się odnosząc zapiskę Długosza z 1396 roku do roku 1185, a zamiast informacji o księciu Władysławie Opolczyku przypisał je księciu wielkopolskiemu Władysławowi. Jednocześnie Tadeusz Żebrowski (1981) przyjął, że Stańczyk z Rudy był postacią historyczną i powinno się go identyfikować ze, znanym ze źródeł kasztelanem spicimierskim z lat 1252-1255, Streskiem herbu Świnka. Stańczyka zaliczyli do Świnków: S. Okolski (1645, s. 152-154), G. i J. Zielińscy (1880, s. 17-18) i F. Piekosiński (1910, s. 76) oraz F. Sikora (1989, s. 85). Według G. i J. Zielińskich starosta Stańczyk był postacią legendarną. Stanisław Kozierowski (1929, s. 162) natomiast stwierdził, że Stańczyk należał do jednego z odłamów Świnków. Krzysztof Mosingiewicz (1980, s. 349) w swoim artykule poświęconym rodowi Gryfów z ziemi sądeckiej próbuje udowodnić, że Stańczyk z Rudy pochodził z rodu Turzynitów. Swoją hipotezę oparł na zapisce sądowej z 4 lutego 1401 roku o naganę szlachectwa, pomijając wyżej wspomnianą informację J. Długosza (1985, s. 215). Tego dnia Jan Nosaczowic, aby oczyścić się z nagany uczynionej przez Pełkę z Mokrzeska, przedstawił 6 świadków. Ze strony ojca byli to Turzynicy: Stanisław z Gródka i Świeszko z Nieznamierowic, natomiast ze strony matki Wężykowie: Mirosław z Owieczek i jego syn Miron, oraz ze strony babki ojczystej, Jastrzębczykowie: Mikołaj Uchacz z Woli Adamowej i Mikołaj z Łukownicy (KDP 1858, nr 174; WSKS 1870, nr 731). Krzysztof Mosingiewicz (1980, s. 349) identyfikuje owego Stanisława z Gródka ze starostą Stańczykiem z Rudy, ponieważ ten ostatni posiadał oprócz wspomnianej miejscowości i Słupska w Wieluńskim także Gródek oraz 12 innych wsi w okolicy Nowego Sącza nad Dunajcem. Dziedziczył je po swoim stryju Klemensie, którego K. Mosingiewicz wywodził z rodu Gryfów. Stanisław z Gródka herbu Turzyna świadczył również za naganionym synem Tomka z Mokrzeska herbu również Turzyna. Wywody K. Mosingiewicza krytyce poddał F. Sikora (1989, s. 85, 87), który uznał, że Stańczyk z Rudy pochodził z rodu Świnków, natomiast wymieniony przez K. Mosingiewicza Stanisław herbu Turzyna był sołtysem z Gródka. Również A. Szymczakowa (1985, s. 155) zaliczyła do Turzynitów starostę Stańczyka z Rudy. Uznała ona, że można identyfikować go ze Stanisławem Rudskim, który występuje w 1395 roku jako marszałek dworu wojewody i starosty krakowskiego Spytka z Melsztyna, zaś w latach 1397-1398 jako burgrabia zamku krzepickiego. Beata Możejko (1995, s. 186) krytykuje stanowisko A. Szymczakowej (1985, s. 155) i uważa, że Stańczyk z Rudy i Stanisław Rudzki to dwie różne osoby. Zdaniem tej badaczki z marszałkiem dworu Spytka można identyfikować jedynie Stanisława Rudskiego, występującego w zapiskach sadowych krakowskich w 1416 roku. Stanisław, zwany Rucki, wystąpił

także na dokumencie Elżbiety, wdowy po Spytku z Melsztyna, z 28 lipca 1403 roku. Pojawił się jeszcze w 1415 roku (WKSK 1870, nr 1062, 1461, 1462; ZDM 1962, nr 144, 219, 246). Marceli Antoniewicz (1987, s. 44) utożsamiał natomiast Stanisława Rudzkiego, dworzanina Spytką z Melsztyna i burgrabiego krzepickiego, ze Stanisławem Rudzkim herbu Pilawa z Zagórza i Głębokiego Dołu. Zdaniem B. Możejko (1995, s. 186) jest to trafna identyfikacja. Do jeszcze innego wniosku w sprawie przynależności rodowej Stańczyka, starosty wieluńskiego doszedł R. Rosin (1963, s. 145), który stwierdził, że tenże Stańczyk wywodzi się z rodu Odyńców. Jego stanowisko zostało zakwestionowane w historiografii, czego wyraz dała B. Możejko (1995, s. 184-185) pisząc, że R. Rosin widocznie zrozumiał Długoszowe określenie Stańczyka, „[...] *de genere et domo Porcaria* [...]” (J. Długosz 1985, s. 215), jakoby tenże pieczętował się herbem Odyńiec. Ten herb istotnie istniał, ale zdaniem B. Paprockiego (1858, s. 870), używany był jedynie w Wielkim Księstwie Litewskim. O przynależności Stańczyka z Rudy, Gródka i Słupska do rodu Świnków świadczy jedynie wspomniana już tutaj zapiska J. Długosza (1985, s. 215). Beata Możejko (1995, s. 186-187) przyjmuje w tej sprawie trzy hipotezy. Pierwsza to ta, że J. Długosz przyporządkował wymienionego starostę do Świnków, ponieważ współczesny kronikarzowi kasztelan połaniecki z lat 1467-1491, Stanisław Stańczyk z Rudy, używał herbu Świnka, a więc J. Długosz przypisał starości Stańczykowi takie samo pochodzenie rodowe. Brakuje jednak bezpośrednich dowodów, że Stanisław Stańczyk z Rudy pieczętował się Świnką. Druga z hipotez mówi, że polski kronikarz czerpał wiadomości o przynależności rodowej starosty wieluńskiego z innego, nieznanego źródła. W myśl zaś trzeciej hipotezy J. Długosz „[...] wiedząc [...] o występującym w latach 1390-1410 Stańczyku z Gródka, Słupska i Rudy przypisał mu funkcje starosty wieluńskiego i pochodzenie z rodu Świnków [...]” (B. Możejko, 1995, s. 187). Sumując zatem te wszystkie wywody należy zgodzić się z B. Możejko (1995, s. 187), że Stańczyk nie należał ani do Turzynitów, ani też nie pieczętował się Odyńcem. Jan Długosz (1985, s. 215) dokonując swoistej retrospekcji i stosując genealogiczne kryteria badawcze, zwane współcześnie imionowym i bliskości terytorialnej (J. Bieniak 1982, s. 136), wywnioskował, że przodkiem współczesnego mu, wspomnianego już kasztelana połanieckiego, Stanisława Stańczyka z Rudy musiał być starosta wieluński Stańczyk z Rudy. Skoro zaś ów kasztelan pieczętował się Świnką, więc i jego przodek musiał używać tego samego herbu. Trudno raczej twierdzić, że tak znakomity kronikarz nie wiedział dokładnie, jakim herbem posługiwał się jeden z małopolskich dygnitarzy. Jan Długosz musiał także wiedzieć o wydarzeniach rozgrywających się w ziemi wieluńskiej w 1391 roku i ich uczestnikach, co prawda nie bezpośrednio, ale bądź to za pośrednictwem osób, które miały informacje od swoich przodków biorących udział w wojnie z księciem Władysławem Opolczykiem, bądź z dokumentów pochodzących z tego czasu. Być może, że wykorzystał tutaj także owo nieznane dzisiaj źródło, o którym wspomina B. Możejko (1995, s. 186). Wydaje się zatem, że mimo wszystko można zaliczyć Stańczyka z Rudy do Świnków.

³ Już w 1390 roku Andrzej, Stańczyk i Jan zapisali kościołowi w Przedonicy Starej - w zamian za zbawienie dusz swoich rodziców, dziadka Michała i babki Małgorzaty

oraz wuja Klemensa - karczmę nad rzeką Przedonicą i rolę w Posadowej koło Nowego Sącza (F. Sikora 1989, s. 85).

⁴ Był stolnikiem bełskim, a urzędnikiem ziemskim w danej ziemi można było zostać wówczas tylko, jeśli posiadało się w niej jakieś dobra.

⁵ Z tego tytułu pełnił wówczas funkcję zarządcy okręgu zamkowego (J. Sperka 2004, s. 116).

⁶ W 1421 r. pojawił się podsędek Stańczyk z Rudy, ale nie jest tożsamy ze Stańczykiem Andrzejowicem (A. Szymczakowa 1985, s. 151).

Wykaz stosowanych skrótów

AC	-	<i>Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesium Gnesnensis et posnaniensis (1403-1530)</i> w Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta	
ACW	-	Acta Consistoris Wielunensis w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku	
AGZ	-	<i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>	
GWI	-	Księgi grodzkie wieluńskie. Inscriptiones w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie	Akt
KDP	-	<i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i>	
KDW	-	<i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i>	
MK	-	Metryka Koronna. Księgi wpisów z lat 1147-1572 w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie	
MRPS	-	<i>Matricularum Regni Poloniae summaria excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maxima Varsoviensis asservantur</i>	
RK	-	<i>Rachunki królewskie z lat 1471-72, 1476-78</i>	
SPPP	-	<i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>	
TPaw.	-	<i>Teki Pawińskiego</i>	
WKSK	-	<i>Wyciągi z najstarszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej</i>	
ZDM	-	<i>Dokumenty z lat 1257-1420</i> w Zbiorze dokumentów małopolskich	
ZDP	-	Zbiór dokumentów pergaminowych w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie	
ZDZP I	-	<i>Zbiór dokumentów OO. Paulinów w Polsce</i>	
ZW	-	Księgi ziemskie wieluńskie. Inscriptiones, relationes et decreta w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie	

Bibliografia

Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesium Gnesnensis et Posnaniensis (1403-1530) (w:) Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta 1902, wyd. B. Ulanowski, vol. II, Kraków.

Acta Consistoris Wielunensis, t. I, III w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku.

Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie 1906, wyd. K. Liske, t. XIX, Lwów.

Antoniewicz M.

1987, *Mikołaj Kornicz Siostrzeniec sławny burgrabia będziński*, Katowice.

1998, *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza – Funkcje – Konteksty*, Kielce.

Bieniak J.

1982, *Rozmaitość kryteriów badawczych w polskiej genealogii średniowiecznej*, (w:) J. Hertl (red.), *Genealogia – problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*, Toruń, s. 131-148.

Chłapowski K., Ciara S., Kądziała Ł., Nowakowski T., Opaliński E., Rutkowska G., Zielińska T.

1992, *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII w. Spisy*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. X, Kórnik.

Dąbrowski J. 1961, *Rozbiór krytyczny „Annalium Poloniae” Jana Długosza*, t. I, Wrocław.

- Długosz J.**
1985, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, wyd. V, ks. X, wyd. S. Gawęda, Warszawa.
- Gąsiorowski A.** (red.)
1985, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. II, Wrocław.
1990, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. IV, Wrocław- Warszawa-Kraków.
1992 a, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. III, Kórnik.
1992 b *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. X, Kórnik.
1993, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. II, Kórnik.
- Gąsiorowski A., Sikora F.** (red.)
1989, *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, Wrocław.
- Gmiterek H., Szczygiel R.**
1992, *Urzednicy województwa belskiego i ziemi chełmskiej XIV-XVIII w. Spisy*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. III: Ziemie ruskie, z. 2, s. 27-144.
- Kodeks dyplomatyczny Polski** 1858, wyd. J. Bartoszewicz, t. III, Warszawa.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski** 1905, t. V, wyd. F. Piekosiński, Poznań.
- Kozierowski S.**
1929, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII-XVI wieku*, Poznań.
- Księgi grodzkie wieluńskie. Inscriptiones**, ks. I-V w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- Księgi ziemskie wieluńskie**, ks. I-II w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- Kurtyka J., Nowakowski T., Sikora F., Sochacka A., Wojciechowski P. K., Wyrozumska B.**
1990, *Urzednicy małopolscy XII-XV w. Spisy*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. IV: Małopolska (Województwa krakowskie, sandomierskie i lubelskie), z. 1, Wrocław – Warszawa - Kraków.
- Laberschek J.**
1993 a, *Potencjał obronny ziemi wieluńskiej i fragmentów ziemi krakowskiej i sieradzkiej pod rządami księcia Władysława Opolczyka 1370-1391*, (w:) T. J., Horbacz, L. Kajzer (red.), *Między Północą a Południem. Sieradzkie i Wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*, Sieradz, s. 129-143.
1993 b, *Wojna króla Władysława Jagielly z księciem opolskim Władysławem. Batalia o odzyskanie Olsztyna, Częstochowy, Kłobucka, Krzepic i Wielunia w 1391 r.*, „Almanach Częstochowy”, s. 5-10.
1994, *Wyprawa zbrojna króla Władysława Jagielly na krakowsko-wieluńskie posiadłości księcia Władysława Opolczyka w 1391 r.*, (w:) S. K. Kuczyński (red.), *Spółeczeństwo Polski Średniowiecznej*, t. VI, Warszawa, s. 149-160.
- Matricularum Regni Poloniae summaria excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maxima Varsoviensis asservantur** 1907, wyd. T. Wierzbowski, cz. II, Warszawa.
- Matricularum Regni Poloniae summaria excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maxima Varsoviensis asservantur** 1910, wyd. T. Wierzbowski, cz. III, Warszawa.
- Matricularum Regni Poloniae summaria excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maxima Varsoviensis asservantur** 1912, wyd. T. Wierzbowski, cz. IV, Warszawa.
- Metryka Koronna. Księgi wpisów z lat 1147-1572**, ks. XXIV, LXVI w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- Mosingiewicz K.**
1980, *Ród Gryfów w ziemi sądeckiej do połowy XV wieku*, „Studia Historyczne”, t. XXIII, z. 3, s. 343-364.
- Możejko B.**
1995, *Przynależność rodowa Stańczyka z Rudy, Słupska i Gródka*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, t. II, s. 184-188.
- Nowak T.**
2004, *Dzieje Mokrska i okolicznych wsi do połowy XVI wieku*, [w:] *Monografia gminy Mokrsko*, T. Olejnik (red.), Wieluń, s. 97-126.
- Okolski S.**
1645, *Orbis Polonus*, t. III, Kraków.
- Opaliński E., Żerek-Kleszcz H.**
1993, *Urzednicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI-XVIII w. Spisy*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy*, t. II: Ziemie łęczycka, sieradzka i wieluńska, z. 2, Kórnik, s. 193-241.
- Paprocki B.**
1858, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. II, wyd. J. Turowicz, Kraków.
- Piekosiński F.**
1910, *Poczet rodów szlachty polskiej wieków średnich*, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. II, z. 1, s. 1-102.
- Rachunki królewskie z lat 1471-1472, 1476-1478** 1960, opr. S. Gawęda, Z. Perzanowski, A. Strzelecka, Wrocław-Kraków.
- Rosin R.**

1961, *Ziemia wieluńska w XII-XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*, Łódź.

1963, *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*, (w:) K. Buczek (red.), Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu, t. 7, Warszawa.

Sikora F.

1989, *Gródek*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu, t. V: Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu, A. Gąsiorowski, F. Sikora, (red.), cz. II, z. 1, Wrocław, s. 85-88.

Sperka J.

1995, *Z dziejów wojen Władysława Jagielly z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393-1394*, (w:) Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów Średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i 40. pracy naukowej, Kraków, s. 307-322.

2004, *Urzędnicy Władysława Opolczyka w księstwie wieluńskim (1370-1391). Spisy*, (w:) I. Panic, J. Sperka (red.), Średniowiecze polskie i powszechne, t. III, Katowice, s. 110-121.

Antiquissimi libri iudiciales Terre Cracouiensis (w:) Starodawne Prawa Polskiego Pomniki 1886, t. VIII, cz. 2, wyd. B. Ulanowski, Kraków.

Szymczakowa A.

1985, *Urzędnicy ziemi wieluńskiej*, (w:) A. Gąsiorowski (red.), Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII w. Spisy, t. II: Ziemie łączycza, sieradzka i wieluńska, z. 1: Bieniak J., Szymczakowa A., Urzędnicy łączyczy, sieradzcy i wieluńscy XIII-XV w. Spisy, Wrocław, s. 145-157.

Tecki Pawińskiego

1897, *Liber quitantiarum regis Casimiri ab a. 1484 ad a. 1488*, t. II, Warszawa.

Wójcikiewicz K.

1938-1939, *Materiały do „Kodeksu dyplomatycznego miasta Wielunia” (1369-1635)*, rękopis 187 w Archiwum Państwowym w Poznaniu.

Wyciągi z najstarszych ksiąg sądowych dawnej ziemi krakowskiej, (w:) Starodawne Prawa Polskiego Pomniki, t. II, 1870, wyd. A. Z. Helcel, Kraków, s. 41-958.

Dokumenty z lat 1257-1420, (w:) Zbiór dokumentów małopolskich, cz. I, 1962, wyd. S. Kuraś, Wrocław.

Zbiór dokumentów OO. Paulinów w Polsce, 1938, wyd. J. Fijałek, Kraków.

Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 756 w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.

Zbiór dokumentów zakonu Paulinów w Polsce 2004, wyd. J. Zbudniewek, Warszawa.

Żebrowski T.

1981, *Pochodzenie i genealogia rodziny Zielińskich herbu Świnka ze Skępego do początku XVII w.*, „Notatki Płockie”, nr 4/109, 16-28.

Zielińscy G. i J.

1880, *Wiadomości o rodzie Świnków*, Toruń.